

קוֹנְטֵרַס

דְּבַר יָפֵה

יִגְלֶה מִמַּעַלְת קִדְשַׁת הַדְּבוּר, וַיִּחַזַּק וַיַּעֲזֹד
אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל לִשְׁמֹר עַל הַדְּבוּרֵי פִּיו,
וְעַל-יְדֵי-זֶה יִמְשִׁיךְ לְעֲצֻמוֹ הָאֶרֶת זֵו שְׁכִינַת
עֲזוֹ יִתְבָּרַךְ.

בְּנוֵי וּמֵיֶסֶד עַל-פִּי הַבְּרִי

כְּבֹנוּ הַקְּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אֹר הַגְּנוּז וְהַצָּפוֹן
בוֹצִינָא קֹדֵישָׁא עֲלָאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ

רַבֵּי נַחֲמָן מְבַרְסֵלָב, זְכוּתוֹ יִגַן עֲלֵינוּ

וְעַל-פִּי הַבְּרִי תִלְמִידוֹ, מוֹרְנוּ

הַגָּאוֹן הַקְּדוֹשׁ, אֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רַז לֹא אָנִיס לִיה

רַבֵּי נִתָּן מְבַרְסֵלָב, זְכוּתוֹ יִגַן עֲלֵינוּ

וּמִשְׁלַב בְּפִסּוּקֵי תוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמֵאֲמָרֵי

חֻכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מְגַמְרָא וּמְדַרְשִׁים וְזֹהַר הַקְּדוֹשׁ

הוֹבָא לְדָפוּס עַל-יְדֵי

חֲסִידֵי בְרִסְלָב

עִיה "ק יְרוּשָׁלַיִם תוֹכֵב" א

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר: אֵין עוֹד דְּבַר יָפֵה
כְּמוֹ הַדְּבוּר יָפֵה, שְׁאָדָם מְרַגֵּיל אֶת עֲצָמוֹ
לְדַבֵּר כְּרְאוּי עִם כָּל בֵּר יִשְׂרָאֵל, כִּי עָקַר
הַחֵץ וְהִיפִי שֶׁל הָאָדָם כְּשֶׁמְדַבֵּר בְּנֵעָם
וּבְנִחַת עִם הַזֵּוּלָת וּבְדַרְךְ אֶרֶץ גְּדוּל, וְאִז
כָּלֵם אוֹהֲבִים אוֹתוֹ.

(אמריי־מוֹהֲרָא"ש, חֵלֶק ב', סִימָן תתנז)

קונטרס

דְּבַר יָפֵה

.א

עקר האמונה תלוי רק בפּה של האדם

בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים! בְּזֶה הָעוֹלָם צְרִיכִים לְהִתְחַזֵּק
מְאֹד מְאֹד בְּאֲמוּנָה בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כִּי עֵקֶר יִסוּד
הַיְהוּדוּת זֶה אֲמוּנָה — לְסַלֵּק אֶת הַדַּעַת וְהַשֶּׁכֶל,
וְלְהֶאֱמִין בּוֹ תְּבָרַךְ, שֶׁהוּא מְנַהֵיג עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה
פְּרָטִית, וְדַבָּר גָּדוֹל וְדַבָּר קָטָן אֵינוֹ נֶעֱשֶׂה מֵעֲצָמוֹ, אֶלָּא
בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֲלִיּוֹן. וְכִכֵּל שְׂאֵדָם מְחַדִּיר בְּעֲצָמוֹ
אֲמוּנָה בְּבוֹרָאוֹ, כֹּל חַיּוֹ מְתַנְהֵלִים בְּצוּרָה אַחֶרֶת. לָמָּה
אָנוּ רוֹאִים, שְׂבָנֵי-אָדָם סוֹבְלִים יְסוּרִים מְרִים וְקָשִׁים;
יֵשׁ עֲנִיּוֹת וְדַחְקוֹת, יֵשׁ טְרָדוֹת וְצָרוֹת, הַכֹּל בָּא מִחַמַּת
חֶסְרוֹן אֲמוּנָה. כְּמוֹ שְׂאוּמֵר רַבְּנוֹ ז"ל (לְקוּשֵׁי-מוֹהַר"ן, חֵלֶק
ב', סִימָן ה'), שְׁכָל הַמַּחְלֹת וְהַחֲלָאִים רָעִים הַבָּאִים לְאָדָם,
הֵם רַק מִחַמַּת חֶסְרוֹן אֲמוּנָה. כִּי אִם אָדָם הִיָּה מְאֵמֵן
בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וּמְדַבֵּק עֲצָמוֹ בּוֹ תְּבָרַךְ, וּמְדַבֵּר

אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, הִזָּה מִתְרַפָּא. וְהַחֲכַם מְכַל הָאָדָם אוֹמֵר (מְשָׁלִי כח, כ): "אִישׁ אֲמוּנוֹת רַב בְּרָכוֹת". כָּל הַבְּרָכוֹת שֶׁבָאוֹת לָאָדָם, הֵן רַק בְּזִכּוֹת הָאֲמוּנָה, אִם אָדָם מִתְחַזֵּק בְּאֲמוּנָה בְּבוֹרָא יִתְבָּרֵךְ, וְכָל צָרְכָיו מִבְּקֵשׁ רַק מִמְּנוֹ יִתְבָּרֵךְ, עַל-יְדֵי-זֶה נִמְשָׁכוֹת עָלָיו כָּל הַבְּרָכוֹת שֶׁבְּעוֹלָם. וְלַהֲפֹךְ — כָּל הַצָּרוֹת שֵׁישׁ לָאָדָם הֵן רַק מִחֲמַת חֲסָרוֹן אֲמוּנָה.

וְלָכֵן, בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים! עָלֵינוּ לְהִתְחַזֵּק בְּאֲמוּנָה בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, לְבַקֵּשׁ וְלְהִתְחַנֵּן מִמְּנוֹ יִתְבָּרֵךְ כָּל מַה שְּׂאֲנוּ צָרִיכִים — בֵּין בְּגִשְׁמִיּוֹת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוֹת. וְאוֹמֵר רַבְּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן מד): הָאֲמוּנָה תוֹלָה בְּפֶה כָּל הָאָדָם. כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (תְּהִלִּים פט, ב): "אוֹדִיעַ אֲמוּנָתְךָ בְּפִי". עַל-יְדֵי שֶׁמְדַבְּרִים אֶת הָאֲמוּנָה בְּפֶה, זֶה בְּעֲצֻמוֹ הָאֲמוּנָה. בְּזֶה שֶׁמְדַבְּרִים תָּמִיד מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, בְּזֶה נִבְנִית הָאֲמוּנָה. וְלָכֵן אָמַר רַבְּנוּ ז"ל, שֶׁצָּרִיכִים מְאֹד לְשַׁמֵּר עַל הַדְּבוּר — אֵיךְ לְדַבֵּר וּמַה לְדַבֵּר, וְלֹא לְדַבֵּר, חֶסֶם וְשָׁלוֹם, דְּבוּרֵי כְּפִירוֹת וְאֶפִיקוֹרְסוֹת, וְאֶפְלוּ שֶׁהוּא מְאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, אֲבָל חוֹזֵר עַל מַה שֶׁאֵיזָה אֶפִיקוֹרְס אוֹ כּוֹפֵר אָמַר, וּמִתְלוּצֵץ מִדְּבוּרֵיהֶם, גַּם אֶת זֹאת אָסוּר לֹאמֵר, כִּי אָסוּר לְהוֹצִיא מִפִּי דְבוּרִים נֶגֶד הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, בַּר מִיָּנָן. וְלֹא בְּחָנָם שֶׁאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (בְּרָכוֹת סא.): לְעוֹלָם

יְהִי דְבָרָיו שֶׁל אָדָם מוּעָטִים לְפָנֵי הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא.
 הֵינּוּ שְׁצָרִיכִים לְשֹׁמֵר מְאֹד מְאֹד לֹא לְהִתְרִיס כְּלָפִי
 מַעֲלָה; יֵשׁ הַמּוֹן דְּבָרִים שְׂאִינְנוּ מְבִינִים, וְאֶסוּר לְקַרֵּא
 תִּגָּר נִגְדוֹ יִתְבָּרֵךְ. עֵקֶר גְּדֻלוֹת הָאָדָם, שְׂיֻדַּע שְׂאִינְנוּ
 יוֹדַע. בְּדֶרֶךְ כָּלֵל אָנוּ רוֹאִים בְּנֵי-אָדָם הַחוֹשְׁבִים שֶׁהַכֹּל
 גָּלוּי וְיֻדוּעַ לָהֶם, עַד שֶׁהֶכְרַח לָהֶם לְתַחֵב אַפָּס לְכָל
 מְקוֹם וְעֵנִי, וְכֹאֲלוּ עַל כָּל דְּבַר יֵשׁ לָהֶם תְּשׁוּבָה,
 וּלְבִסוּף נִתְגַּלָּה קְלוֹנָם בְּרַבִּים, שֶׁהֵם שׁוֹטִים גְּמוּרִים,
 וְאֵינָם יוֹדְעִים אֶת אֲשֶׁר מְדַבְּרִים. יִשְׁנֵם דְּבָרִים שְׂאִין
 יוֹדְעִים, וְזוֹ לֹא בּוֹשָׁה לֹאמֹר, שְׂאִינְנוּ יוֹדְעִים, כִּי אָנוּ
 קִטְנֵי עֶרֶךְ, וְנִמְלָה גְּדוּלָה יוֹתֵר מֵאֲתָנוּ. אִם דָּוִד הַמֶּלֶךְ
 לֹא הִתְבַּיֵּשׁ לֹאמֹר (תְּהִלִּים כב, ז): "וְאֲנֹכִי תוֹלַעַת וְלֹא
 אִישׁ", וְאַבְרָהָם אָבִינוּ אָמַר (בְּרֵאשִׁית יח, כז): "וְאֲנֹכִי עֶפֶר
 וְאֶפֶר", וּמִשָּׁה רַבֵּנוּ אָמַר (שְׁמוֹת טז, ז): "וְנִחְנוּ מָה", עַל
 אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה בְּאֵין עֶרֶךְ כָּלֵל, מָה אֲנַחְנוּ צָרִיכִים
 לֹאמֹר?! אָנוּ כְּלוּם שְׂבִכְלוּם! עִם הַשֶּׁכֶל הַקָּטָן שְׁלָנוּ,
 שְׁחֻטָּאנוּ וְלְכַלְכְּנוּ וְעָשִׂינוּ כָּל מִינֵי תוֹעֵבוֹת בְּעוֹלָם, בַּר
 מִינָן, אֵיךְ אָנוּ יְכוּלִים לְהִבִּין דְּרָכֵי הַמְּקוֹם בְּרוּךְ הוּא?!
 וְלָכֵן אֶסוּר לְשָׂאֵל שׁוּם קִשְׁיוֹת עַל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא,
 וְלֹא לְהִתְרִיס כְּלָפִי מַעֲלָה, כִּי מְקַבְּלִים אַחֲרֵי-כֵן עֲנֵשׁ
 מְאֹד גְּדוֹל. הִרְבָּה דְּבָרִים אָדָם אֵינְנוּ מְבִין, וְאֵין זוֹ בּוֹשָׁה
 לֹאמֹר: אֵינְנִי מְבִין, אֵינְנִי יוֹדַע. וְאֹמֵר רַבֵּנוּ ז"ל
 (לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן, חֶלֶק ב', סִימָן נב), שֵׁישׁ הִרְבָּה קִשְׁיוֹת עַל

הקדוש-ברוך-הוא, וכן יש הרבה קשיות על הצדיקים. כי כביכול, הקדוש-ברוך-הוא דעתו למעלה מדעתנו, והצדיקים דעתם למעלה מדעתנו. אבל אשרי האדם שלא קשה לו שום קשה עליו יתברך! ולכן צריך להשמר מאד מאד פיצד מדברים, כי כל דבר שקורה בזה העולם, דבר גדול ודבר קטן, אינו נעשה מעצמו, אלא בהשגחת המאציל העליון. הקדוש-ברוך-הוא מנהיג עולמו בחסד וברחמים, בצדק ובמשפט, ואף שיש דברים שאיננו מבינים, אין זו בושה לומר, שאין לנו הבנה בכגון דא. אסור לנו להפגס בדברים שלמעלה מהשגתנו ומחכמתנו, אנו מאמינים בהקדוש-ברוך-הוא, אשר (תהלים קמה, יז): "צדיק הוי"ה בכל דרכיו, וחסיד בכל מעשיו". ומה שהקדוש-ברוך-הוא עושה — הוא יודע את אשר עושה, ואנו איננו יודעים כלום! ולכן תקנו לנו חכמינו הקדושים לומר בעת צרה, בר מינן, את הפסוק (דברים לב, ד): "הצור תמים פעלו, כי כל דרכיו משפט, אל אמונה ואין עול, צדיק וישר הוא". מה שהקדוש-ברוך-הוא עושה, כן צריך להיות ולא אחרת! ואף שאיננו מבינים, איננו מעניינים להפגס בחקירות ובדרישות — מה ולמה?! אלא אנו מאמינים באל עולם ומלך יחיד, ואנו מגלים ומפרסמים לכלם, שהקדוש-ברוך-הוא נמצא ואין בלעדיו נמצא. ומה שאנו רואים, מה שאנו שומעים ומרגישים —

הכל זה אלקות. כי הקדוש-ברוך-הוא מצמצם עצמו מאין סוף עד אין תכלית, ומרמוז לאדם ומזים שיתקרב אליו, כמובא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן נד): בכל יום, בכל שעה, ובכל רגע הקדוש-ברוך-הוא קורא את האדם שיבוא אליו, ויחזר בתשובה שלמה, אבל אנו מקטנות דעתנו, איננו שומעים ואיננו מרגישים את הקריאה שהקדוש-ברוך-הוא קורא אותנו, ולכן עוברות עלינו צרות ומרירות והרפתקאות, ומזה בא שבני-אדם מפטפטים דברים בטלים, פטפוטי הבל וריק, אשר חבל מאד, כי הדבור הוא הכלי שאדם יכול להמשיך לעצמו כל מיני השפעות טובות. אדם יכול להשפיע על עצמו כל מיני ישועות, אם רק ידבר דבורי אמונה. ולהפוך כל הצרות שבני-אדם סובלים בזה העולם הן רק מחמת הדבור, שאינו שומר אותו כראוי. לכן אמר החכם מפל האדם (משלי כא, כג): "שמר פיו ולשונו, שמר מצרות נפשו", אם אדם שומר פיו, ואינו מדבר שטיות, הוא שומר את נפשו. ובפרט אם אדם נשמר מאד לא לדבר, חס ושלום, דבורים של כפירות ואפיקורסות, ואינו שואל קשיות עליו יתברך, ואינו מתריס כלפי מעלה, הוא ישמר עצמו מצרות. ואמר החכם מפל האדם (משלי יז, כח): "גם אויל מחריש — חכם יחשב"; אדם אויל, טפוש, חסר דעת, אם שומר על דבורו ושותק, נדמה בעיני הבריות כחכם. וכמאמר

הַתְּנֵא הַקְדוֹשׁ (אבות ג, יג): "סִיג לַחֲכָמָה שְׁתִּיקָה". אם אנו רוצים לעשות גְּדֵר לַחֲכָמָה, שְׁלֵא תִפְרַח מֵאֲתָנוּ וְתִבְרַח, אֲזִי עָלִינוּ לַגְּדֵר אֶת עֲצָמָנוּ וְלִשְׁתַּק. כִּי כָּל הַצְּרוֹת, אֹמֵר רַבֵּנוּ ז"ל (לקוטי מוה"ר"ן, חלק א', סימן לח), בָּאוֹת רַק עַל-יְדֵי הַדְּבֹר. כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב (תהלים קמח, ח): "רוּחַ סְעָרָה עֲשֵׂה דְבָרוֹ", מִי גוֹרֵם אֶת הַרוּחַ סְעָרָה בְּעוֹלָם? מִי גוֹרֵם אֶת הַרוּחַ סְעָרָה בְּמַחַ הָאָדָם? הַדְּבֹר שְׂדֵבֵר, אִם לֹא מְדַבֵּר, אֵין אִישׁ יָכוֹל לְתַפְסוֹ, וְאִינוּ גוֹרֵם רוּחַ סְעָרָה.

וְלִכֵּן צָרִיף לְזַכֵּר תָּמִיד מְלִים אֵלוֹ: "דְּבַר יָפֵה", אִם מְדַבְּרִים תָּמִיד דְּבוּרֵי אֲמוּנָה וְהַשְּׁגָחָה פְּרָטִית, אֲזִי אֵין לָנוּ מָה לְפָחֵד. חֲכָמֵינוּ הַקְדוֹשִׁים אֹמְרִים (שְׁמוֹת רַבֵּה, פְּרָשָׁה כז, סימן ו') עַל יְתָרוֹ, שֶׁהַכְּנִיעַ עֲצָמוֹ אֶל הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְעַל-כֵּן עֲמָלֵק לֹא הָיָה יָכוֹל לַעֲשׂוֹתוֹ דְּבָר. מִשָּׁל לְעוֹף יָפֵה מְאֹד, שֶׁהַצֵּיד רוֹצֵה לְתַפְסוֹ, וְהוּא רָץ וְרוֹדֵף אַחֲרָיו, וְרוֹצֵה לִירוֹת בּוֹ, וְהֵנָּה הֵלֵךְ הָעוֹף וְהִתְיַשֵּׁב עַל כֶּתֶר הַמֶּלֶךְ, הַגְּבִיָּה הַצֵּיד יָדִיו וְאָמְרוֹ: כָּבֹד לֹא אֵירָה בָּךְ, כִּי אִם אַחֲטִיא אֶת הַמְּטָרָה, אֶפְגַּע בְּמֶלֶךְךָ; כִּי אִם אָדָם מְרַגֵּיל עֲצָמוֹ לְדַבֵּר אֶל הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וּמַגְלָה וּמְפָרְסֵם לְכֻלָּם אוֹתוֹ יְתַבְּרֵךְ, אֵף אַחַד בְּעוֹלָם אִינוּ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת לוֹ מְאוּמָה, כִּי עַל-יְדֵי שְׁמַגְלָה אֶת הַבוֹרָא יְתַבְּרֵךְ, אֵין לוֹ מָה לְפָחֵד, כִּי זֶה הַמְּצִיאוֹת שְׁכָל

הַבְּרִיאָה כֵּלָה הִיא שֶׁל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וּבְשִׁבִיל
הַבְּחִירָה וְהַנְּסִיּוֹן אָנוּ רוֹאִים גְּשָׁמִיּוֹת: דוּמָם, צוּמָח, חֵי,
מְדַבֵּר, עוֹלָם שָׁלֵם. וְלָמָּה נִקְרָא עוֹלָם? לְשׁוֹן הָעֵלָם,
שֶׁנֶּעְלָם אֱלֻקוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי-אָדָם שֶׁשׁוֹרְפֹת
בָּהֶם הַתְּאֵוָה שֶׁל נְאוּף, שֶׁזֶּה מֵה שְׁגוּרָם לָהֶם כָּל
הַצָּרוֹת. כִּי כַּעַס וּרְצִיחָה בָּאִים מִנְאוּף. יֵשׁ בְּנֵי-אָדָם
שֶׁבוֹעֲרֹת בָּהֶם כְּפִירוֹת וְאֶפִיקוֹרְסוֹת, שֶׁמִּשָּׁם בָּאָה כָּל
הָעֲנִיּוֹת וְהַדְּחָקוֹת. וְלָכֵן לֹא בְּחִנָּם שֶׁהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
צָוָה אוֹתָנוּ: "וְלֹא תִתּוּרוּ אַחֲרַי לְבַבְכֶם וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם".
וְאוֹמְרִים עַל זֶה חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (בְּרִכּוֹת יב:): "אַחֲרַי
לְבַבְכֶם" — זו מִינּוּת, "וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם" — זֶה הִרְהוּר
עֲבָרָה. אָדָם צָרִיךְ לְשָׁמֵר עַל עֵינָיו, וְאִז הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-
הוּא שׁוֹרֵה בּוֹ. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (ירושלמי בְּרִכּוֹת
א, ה): אָמַר הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אִם יִהְיֶה לִי עֵינָא וְלִבָּךְ,
אֲנָא יָדַע דְּאֵת לִי; אִם אֵתָּה מוֹסֵר לִי עֵינִיךָ וְלִבָּךְ, אֲנִי
יָדַע שְׂאֵתָּה שְׁלִי. אִם אָדָם שׁוֹמֵר עַל עֵינָיו, וּמִסְתַּכֵּל רַק
עַל הָאֱלֻקוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דְּבַר, כַּמּוּבָא בְּדַבְּרֵי רַבֵּנוּ ז"ל
(לְקוּטִי-מוֹהַב"ן, חֵלֶק א', סִימָן א'), שֶׁאָדָם צָרִיךְ תָּמִיד לְהִסְתַּכֵּל
עַל רוּחָנִיּוֹת חַיּוֹת אֱלֻקוֹת, אֲזַי אֵיר לּוֹ הַמַּח, וְאִם אָדָם
רַק בּוֹעֵר עִם לְבוֹ לְהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֲזַי יְכוּל לְדַבֵּר
אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ. כַּמּוּבָא בְּדַבְּרֵי ז"ל (לְקוּטִי-מוֹהַב"ן, חֵלֶק א', סִימָן
קנו): כְּשֶׁאָדָם בּוֹעֵר אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, אֲזַי יֵשׁ לוֹ דְּבוּרִים תָּמִיד
לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, וְלִבְקָשׁוֹ כָּל צָרָתוֹ, וְהוּא נִשְׁמָר מִכָּל

מיני צרות שבעולם. וגלה לנו רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן קיג) סוד נפלא, שעלינו לזכרו היטב; רואים בני-אדם סובלים מה שסובלים, ואינם קולטים שהם אשמים בכל הסבל שסובלים, כי במקום להרגיל עצמם לדבר יפה לבני-אדם, הם מנבלים פיהם ומקללים ופוסקים לרע את האדם, ואז נופלים כל הדבורים רעים והפסקים שפסקו את הזולת — עליהם. שזה מה שהתנא הקדוש רבי עקיבא אומר (אבות ג, טז): "ונפרעין מן האדם מדעתו ושלא מדעתו". שואל רבנו ז"ל: מה זאת אומרת? הלא ממה נפשך, או שזה מדעתו או לא? אלא מסביר, שהבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע אמר, שקדם שדנים את האדם, שואלים אותו בעצמו: האם נעשה לך כף וכף? והוא עונה: הן. ואז פוסקים לו את הדין כפי שהוא אמר. ואם נשאל לעצמנו: וכי איזה אדם ידון עצמו במיתה משנה, רחמנא לצלן, במחלות ונחלאים רעים, רחמנא לישזבן, בעניות ודחקות, צרות ויסורים, שכול ילדים, בר מינן, הלא לשוטה גדול יחשב? אלא מלמעלה מביאים לו ספור, שבני-אדם שואלים אותו: מה אתה אומר על פלוני או אלמוני, הוא עשה כף וכף וכו', ומספרים לו את הספור, ותכף-ומיד אדם קופץ ואומר: וכי ההוא עשה כף וכף? צריכים לתלותו, צריכים להענישו קשות וכו'. או שדן אותו במיתה משנה ומקללו, או דנו לעניות וכדומה,

וְאָדָם אֵינוֹ קוֹלֵט, שְׁעֲכָשׁוּ דְנִים אוֹתוֹ בְּשָׂמִים, וְאוֹמְרִים לוֹ: פִּסְקָתָ שְׂפָךְ צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת לְמִי שְׁנוֹהֵג הַתְּנַהֲגוֹת זֹ? ! וּבִכֵּן אַתָּה נִהְגָּתָ כֵּן, וְאִם-כֵּן הַפִּסְק־דִּין שְׁפִסְקָתָ, הוּא עַל עֲצָמָךְ. וְזֶה מָה שֶׁהַתַּנָּא הִקְדוּשׁ אוֹמֵר: "וְנִפְרָעִין מִן הָאָדָם" — מָה שְׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם, זֶה מִמְּנוֹ לְבַדּוֹ, אָבֵל "מִדַּעְתּוֹ וְשִׁלָּא מִדַּעְתּוֹ", הֵינּוּ שׂוֹאֲלִים אוֹתוֹ בְּאִפְסָן כְּזֶה, שְׂאִינְנוּ תוֹפֵס שֶׁהוּא דִן אֶת עֲצָמוֹ, וְחוֹרֵץ עָלָיו דִּין.

וְכֵן הָיָה אֶצֶל דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שְׁכַתוֹב (שְׁמוּאֵל-ב יב, א): "וַיִּשְׁלַח ה' אֶת נִתָּן אֶל דָּוִד וַיָּבֵא אֵלָיו, וַיֹּאמֶר לוֹ: שְׁנֵי אַנְשִׁים הָיוּ בְּעִיר אַחַת, אֶחָד עָשִׂיר וְאֶחָד רֶשׁ, לַעֲשִׂיר הָיָה צֹאן וּבִקָּר הַרְבֵּה מְאֹד וְלָרֶשׁ אֵין כֹּל, כִּי אִם כְּבִשָּׁה אַחַת קִטְנָה, וַיִּחֲיֶה וַתִּגְדֹּל עִמּוֹ וְעַם בְּנָיו, מִפְּתוֹ תֹאכַל וּבְחִיקוֹ תִשְׁכַּב, וַתְּהִי לוֹ כְּבֵת. וַיָּבֵא הַלֵּךְ לְאִישׁ הָעָשִׂיר וַיִּחַמַּל לְקַחַת מִצֹּאֲנוֹ וּמִבְּקָרוֹ לַעֲשׂוֹת לְאֹרַח הַבָּא, וַיִּקַּח אֶת כְּבִשַׁת הָאִישׁ הָרֶשׁ וַיַּעֲשֶׂה לְאִישׁ, וַיִּחַר אַף דָּוִד בְּאִישׁ מְאֹד, וַיֹּאמֶר אֶל נִתָּן חֵי ה' כִּי בֶן מֹת הָאִישׁ, וְאֵת הַכְּבִשָּׁה יִשְׁלַם אַרְבַּעַתַּיִם" וְגו'. שְׂאֵלוֹ אֵת דָּוִד הַמֶּלֶךְ בְּדַרְךְ סְפוּר, שֶׁהָיוּ עָשִׂיר וְעֹנֵי, הָעָשִׂיר אֵינוֹ חֹסֵר דְּבַר, וְלַעֲנֵי הָיְתָה רַק כְּבִשָּׁה אַחַת, וּבָא לַעֲשִׂיר אֹרַח, וְהָיְתָה עֵינּוֹ צָרָה בְּצֹאֲנוֹ, וְהַלֵּךְ וְגִזַּל אֶת כְּבִשַׁת הָעֹנֵי

וְכוּי', אֲזַי דְּוֹד הַמְּלֶךְ הַחַל לְצַעֵק: בֵּן מוֹת הָאִישׁ הַזֶּה, וְאֵת הַכְּבֻשָׁה יִשְׁלַם אַרְבַּעַתַּיִם וְכוּי'. אָמַר לוֹ נָתַן הַנְּבִיא: אַתָּה הָאִישׁ, וְעָלֶיךָ לְשַׁלֵּם אַרְבַּעַתַּיִם. וְשַׁלֵּם אַרְבַּע פְּעָמִים עַל אַרְבָּעָה יְלָדִים, רַחֲמָנָא לְצַלָן.

לְמִדֵּים מִכָּאן אֵיךְ אָדָם צָרִיךְ לְשָׁמֵר עַל דְּבוּרוֹ, וְלֹא לְדוֹן שׁוּם בְּרִיָּה, אֲלֹא לְהַרְגִיל עֲצֻמוֹ לְדְבַר יָפָה עִם הַזּוּלָּת, דְּבוּרֵי אַמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וְעַל-יְדֵי-זֶה הוּא יִהְיֶה בְּטוֹחַ, שְׁשׁוּם דְּבָר לֹא יֵאָרַע לוֹ. וְהֵנָּה אָנוּ רוֹאִים שְׁבָנֵי-אָדָם אֵינָם נִזְהָרִים בְּזֶה, מִפְּטָפְטִים וּמִדְּבָרִים דְּבוּרֵי הֶבֶל וּסְרָק, וּמֵרַב הַדְּבוּרִים הֵם דְּנִים אֵת עֲצָמָם, כִּי הֵם שׁוֹמְעִים סְפוּרִים: זֶה עָשָׂה כֶּךָ וְזֶה כֶּךָ וְכוּי', וְהֵם דְּנִים אֵת פְּלוּנֵי וְכוּי', וְאֵינָם שָׁמִים לֵב, שְׁבָאוֹתוֹ רָגַע הֵם דְּנִים אֵת עֲצָמָם. וְאֵם הֵיְתָה לְבָנֵי-אָדָם אַמוּנָה בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שְׁדָבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן אֵינוֹ נֶעֱשֶׂה מִעֲצָמוֹ אֲלֹא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֲלִיוֹן, וְהַכֹּל זֶה אֱלֻקוֹת וְאֱלֻקוֹת זֶה הַכֹּל, אֲזַי הָיוּ שׁוֹמְרִים עַל דְּבוּרָם, וְתָמִיד הָיוּ מְדַבְּרִים יָפָה אֶל הַזּוּלָּת, מְחַזְּקִים אוֹתוֹ וּמְעוֹדְדִים וּמְשַׁמְּחִים אוֹתוֹ, שְׁזַו צְרִיכָה לְהִיּוֹת עֲבוּדַת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל — לְגִלּוֹת אֵת הָאֻמוּנָה לְכָל עַם יִשְׂרָאֵל וּלְכָל הָעוֹלָם כְּלוּ. כִּי עַקֵּר הָאֻמוּנָה תְּלוּיָהּ בְּפִה הָאָדָם, כְּמוֹ שְׁאָדָם מְדַבֵּר — כֶּךָ נִמְשָׁךְ בְּעוֹלָם. וְלָכֵן עַל אַבְרָהָם אַבִּינוֹ, אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (סְפָרֵי הָאֲזִינוּ שִׁיג), הוֹרִיד

אֶת הַשְּׂכִינָה בְּעוֹלָם, וְעַד שֶׁלֹּא בָּא אָבִינוּ אֲבָרְהָם לְזֶה הָעוֹלָם, לֹא הָיָה הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְלַךְ אֱלֹהִים עַל הַשָּׁמַיִם, אָבִינוּ אֲבָרְהָם הִרְגִּילוּ יִתְבָּרַךְ בְּפִי הַבְּרִיּוֹת, עַד שֶׁנִּקְרָא 'אֱלֹהֵי הָאָרֶץ'. וְאֵת זֹאת מְסֵרוּ לָנוּ, אֵף שֶׁאָנוּ חוֹטְאִים וּפּוֹשְׁעִים, אֵף שֶׁאָנוּ יְרוּדִים וְכוּ', עָלִינוּ לְגַלוּת וּלְפָרֶסֶם אֶת הָאֱמוּנָה.

וְאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל (סֵפֶר-הַמִּדּוֹת, אוֹת אֱמוּנָה, סִימָן ל"ג): עַל-יְדֵי אֱמוּנָה, יִסְלַח לָךְ הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עַל כָּל עֲוֹנוֹתֶיךָ; הֲרִי כְּלָנוּ יוֹדְעִים בְּאֵילוּ פָּנִים אָנוּ נִרְאִים, אִם לֹא נִטְעָה אֶת עֵצְמָנוּ, אִם נִסְתַּכַּל בְּעֵין הָאֱמֶת עַל מֵה שֶׁעָשִׂינוּ עַד כּהֵּ, שֶׁחֲטָאנוּ, פָּשַׁענוּ, עָוִינוּ, עָשִׂינוּ אֶת כָּל הָרַע בְּעוֹלָם, וְהִנֵּה רְצוֹנָנוּ לָשׁוּב בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וּלְתַקֵּן מַעֲשֵׂינוּ. אוֹמַר רַבֵּנוּ ז"ל: עַל-יְדֵי אֱמוּנָה, הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יִסְלַח לָךְ. בְּזֶה שֶׁנִּתְחַזַּק בְּאֱמוּנָה, וּנְגַלָּה אֶת הָאֱמוּנָה לְעַם יִשְׂרָאֵל וּלְכָל הָעוֹלָם כְּלוּ, שֶׁאָנוּ יְהוּדִים מְאֻמְיָנִים רַק בְּהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְאָנוּ עִם רַק עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה, כִּי כְּלֵי הַתּוֹרָה עִם יִשְׂרָאֵל אֵינָנוּ עִם, וְאָנוּ מְחַיְבִים לְשִׁמְעַ רַק בְּקוֹל חֲכָמֵי הַתּוֹרָה, חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל, וּלְצִיַּת רַק לְחֻקֵי הַתּוֹרָה. אִם נְגַלָּה וּנְפָרֶסֶם אֶת זֹאת, הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יִמְחַל לָנוּ עַל כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ.

ב.

הדבור הוא כלי השפעה, כפי שמדבר — כך ומשיף על עצמו

בני ובנותי היקרים! הדבור הוא כלי השפעה, כפי שמדבר — כך ומשיף על עצמו, אם אדם מדבר תמיד דבורים טובים, דבורי התחזקות ואמונה, דברי עווד ושמחה, זה מה שממשיף על עצמו. ולכן צריכים מאוד מאוד לשמר על הדבור, ולא לדבר כל העולה על רוחו. הנה אנו רואים בני-אדם יכולים לדבר שטיות שעות על גבי שעות, ולא יוצא מזה מאומה, רק מסתבכים יותר ויותר, כי רבוי הדבורים מביא את האדם לצרות, כמו שאומר החכם מכל האדם (משלי י, יט): "ברב דברים לא יחדל פשע", אם מדברים הרבה, מביאים על עצמם חטאים, כי לא ימלט, שאדם יפשל על-ידי-כך בלשון-הרע, רכילות וליצנות, נבול פה וכו' וכו'. ולכן אומרים חכמינו הקדושים (פסחים קיג.): הִפֵּךְ בְּנִבְלָתָא וְלֹא תִהְיֶה בְּמִלִּי. יותר טוב שתהפך בנבלה שנוסף ממנה ריח רע, מאשר תהפך לשונה לדבר ולדבר ולפִטפִט ולפִטפִט, שעל-ידי-זה נגרמות לה צרות. ואומרים חכמינו הקדושים (מגלה יח.): מְלָה — בְּסֵלַע, מִשְׁתוּקָא — בְּתַרְיִן; הֵינוּ אִם מְשֻׁלְּמִים עַל מְלָה סֵלַע, עַל שְׁתִּיקָה מְשֻׁלְּמִים שְׁתִּים. ולכן טוב יותר לשתק, טוב יותר לדבר אֶל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וּלְבַקְּשׁוֹ כֹּל מֵהַ שְׁצָרִיכִים, כִּי

הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נָתַן לָנוּ פֶּה לְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו וּלְבַקְשׁוֹ
 כָּל צְרֻכֵינוּ, כְּמוֹ שְׂאוֹמֵר רַבְנוּ ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א',
 סימן לד), שֶׁהַדְּבַר הוּא כְּלֵי הַשְּׁפַע, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים א,
 יא): "וַיִּתֵּן לָכֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָכֶם"; הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
 נוֹתֵן כְּפִי שְׂאָדָם מְדַבֵּר אֵלָיו. כְּשֶׁאָדָם מְרַגֵּיל עֲצֻמוֹ
 לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ, אֵין דְּבַר בְּעוֹלָם שֶׁלֹּא יַפְעֵל, אֲפֹלוּ
 שְׂנַגְזוֹר עָלָיו אֵיזָה גְזוֹר דִּין, בַּר מִיָּנֵן, עַל-יְדֵי רַבּוּי תְּפִלָּה,
 יִמְתִּיק מִמֶּנּוּ כָּל הַדֵּינִים. וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ
 הַקְדוּשִׁים (סֵפֶה יד.): לָמָּה נִמְשָׁלָה תְּפִלָּתְךָ שֶׁל צְדִיקִים
 לְעֵתֶר? מָה עֵתֶר מְהַפֵּךְ אֶת הַתְּבוּאָה בַּגֶּרֶן מִמְּקוֹם
 לְמְקוֹם, אֶף תְּפִלָּתְךָ שֶׁל צְדִיקִים מְהַפֵּכֶת מִדָּתוֹ שֶׁל
 הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מִדִּין לְרַחֲמִים. הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
 מְנַסֶּה אֶת הַצְּדִיקִים בְּכָל מִינֵי סִבָּל, עַד שֶׁאֵין לָנוּ שׁוֹם
 מִשָּׂג כָּלֵל מָה הֵם סוֹבְלִים, כְּמוֹבֵא בְּדְבָרֵי רַבְנוּ ז"ל
 (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן קסג), שֶׁהַצְּדִיק צָרִיךְ לְהִיּוֹת בְּפִי
 כָּל אֶחָד, אֶף שֶׁאֵין מְפִירִים אוֹתוֹ, לוֹעֲסִים אוֹתוֹ,
 וּמְדַבְּרִים עָלָיו כָּל דְּבַר אָסוּר. וַיֵּשׁ לוֹ צַעַר גָּדוֹל, לָמָּה
 צָרִיךְ לְהִיּוֹת בְּפִי כָּל בְּרִיָּה וּבְרִיָּה; דִּיקָא הַצְּדִיק הָאֱמֵתִי,
 שֶׁדְּבוּק בַּבּוֹרָא יִתְבַּרֵךְ שְׂמוֹ, וְלוֹמֵד תּוֹרָה, מִתְפַּלֵּל
 לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, מִיַּחַד יַחֲוִידִים, מְחֻזָּק וּמְאַמֵּץ
 נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, מִמְּשִׁיךְ יְשׁוּעוֹת וְכוּ', אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ
 הַקְדוּשִׁים (תְּהִלִּים יא, ה): "ה' צְדִיק בְּחָן", הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-
 הוּא מְנַסֶּה אוֹתוֹ. וְלָמָּה? כִּי אָנוּ רוֹאִים הַיּוֹצֵר הַזֶּה

שְׁמִי צָר קִנְיָנִים, אֵינִי בּוֹדֵק קִנְיָנִים מְרוֹעְעִים, אֲלֵא בּוֹדֵק בְּקִנְיָנִים יָפִים, שְׁאֶפְלוּ מִקִּישׁ עֲלֵיהֶם כַּמָּה פְּעָמִים, אֵינָם נִשְׁבְּרִים, כִּן אֵין הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְנַסֶּה אֶת הַרְשָׁעִים, אֲלֵא אֶת הַצְּדִיקִים. וְלִכֵּן הֵם סוֹבְלִים סָבֵל גְּדוֹל מְאֹד. וּמֵהִי גְדֻלָּתָם? שְׁמַחְזִיקִים מֵעֲמֵד. וְכֵן מְצִינֵנו אֲצֵל אַבְרָהָם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב, שֶׁנִּתְּנָסוּ בְּנִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמְרִים, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן הִחְזִיקוּ מֵעֲמֵד, וְלֹא שָׁאֲלוּ קָשִׁיוֹת, וְהִמְשִׁיכוּ לְהִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְלִכֵּן זָכוּ לְהִיּוֹת הַמְּרַכְּבָה הָעֲלִיוֹנָה. וְכֵן דָּוִד הַמֶּלֶךְ, נָסוּ אוֹתוֹ בְּכֹל מִיַּי נִסְיוֹנוֹת, וְהִחְזִיק מֵעֲמֵד, וְזָכָה לְהִיּוֹת הַרְגֵל הַרְבִּיעִית בַּמְּרַכְּבָה הָעֲלִיוֹנָה. וּבְכֹל יוֹם וַיּוֹם אָנוּ מְזַכְּרִים: "אֱלֹהֵי אַבְרָהָם, אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב", כִּי הֵם הִמְשִׁיכוּ אֶת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְזֶה הָעוֹלָם. וְכֵן מְזַכְּרִים "מִגֵּן דָּוִד", כִּי אֵלוֹ הָאֲרַבְעָה הֵם הַמְּרַכְּבָה הָעֲלִיוֹנָה, וְהִמְשִׁיכוּ אֶת הַשְּׂכִינָה בְּעוֹלָם, הֵם גְּלוּ אִיךָ יְכוּלִים לְהִחְזִיק מֵעֲמֵד וְלְהִיּוֹת דְּבוּקִים בְּהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְלֹא לְהִשָּׁבֵר עַל אֵף כָּל הַנִּסְיוֹנוֹת הַקָּשִׁים וּמְרִים.

לְזֹאת, בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְּקָרִים! הִבֵּה נִתְחִיל לְשָׁמֵר דְּבוּרֵינוּ לֹא לְדַבֵּר שְׁטִיּוֹת, לֹא לְדַבֵּר, חֵס וְשָׁלוֹם, זֶה עַל זֶה, וּמְכַל שְׂכָן וְכָל שְׂכָן לֹא לְדַבֵּר נְבוּל פֶּה, אֲשֶׁר אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פְּרָשָׁה לֵב): "וְלֹא יֵרָאֶה בְּךָ עֲרוֹת דְּבָר", עֲרוֹת דְּבוּר — זֶה נְבוּל פֶּה. מָה

אָנוּ רוֹאִים? בְּנֵי-אָדָם מְנַבְּלִים פִּיהֶם, רַחֲמָנָא לְצַלָן,
 וּמַגְלִים מָה שֶׁהֵם חוֹשְׁבִים, כִּי כִּף אֹמֵר רַבְּנוּ ז"ל
 (סִפְרֵי-הַמִּדּוֹת, אוֹת נְבוּל פָּה, סִימָן א'): מִי שֶׁמְדַבֵּר נְבוּל פָּה,
 בְּיָדוּעַ שֶׁלְבוֹ חוֹשֵׁב מִחֲשָׁבוֹת אֲוָן. אָדָם מַגְלֶה מָה יֵשׁ
 בְּתוֹךְ לְבוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי ב, ו): "מִפִּי יֵדַעַת תְּבוּנָה",
 מִפִּי הָאָדָם יוֹדְעִים מָה כָּל הָאָדָם. וְלָכֵן בְּנֵי וּבְנוֹתֵי
 הַיְקָרִים! בָּאוּ נִתְחִיל לְשַׁמֵּר עַל דְּבוּרֵינוּ, וְנִתְחִיל לְדַבֵּר
 יִפְהָ עִם הַזּוּלָת, לְחִזְק, וּלְעוֹדֵד וּלְשַׁמַּח אֶת נַשְׁמוֹת
 יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר אֵין מְצוּה גְדוֹלָה מִזֹּו! לְצַעֲרָנוּ הָרַב, יֵשׁ
 כָּל-כֶּף הַרְבֵּה אֲנָשִׁים אֲמֻלָּים, סוּבָלִים סָבַל מַעֲצָמָם,
 יֵשׁ זְקָנִים, זְקָנוֹת, גְּלָמוּדִים, מְבַדְּדִים, שְׂאִין מִי שֶׁיִּפְנֹס
 אֲלֵיהֶם וַיְדַבֵּר עִמָּהֶם כְּמָה מְלִים. יֵשׁ כָּל-כֶּף הַרְבֵּה
 סוּבָלֵי חֲלָאִים בְּבִתֵי חוּלִים, וְאֵין מִי שֶׁיִּבּוֹא לְבַקְרָם,
 אֵיזוֹ מְצוּה לְהַפְּנֹס אֲלֵיהֶם וּלְחַזְקָם וּלְעוֹדְדָם וּלְשַׁמַּחֵם.
 וְרַק בְּשִׁבִיל זֶה נָתַן לָנוּ הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא פָּה לְדַבֵּר,
 כְּדֵי לְאַמֵץ וּלְחַזֵּק אֲנָשִׁים שְׁבוּרֵי לֵב. כְּמָה הוֹרִים
 שְׁכוּלִים יִשְׁנֹם, בַּר מִיָּנָן, אֲשֶׁר רַב עַד מְאֹד כְּאַבָּם, שֶׁלֹא
 נִדַּע מְצָרוֹת, וּכְשִׁיחֵי-יְהוּדֵי בָּא וּמְחַזְקֵם וּמְשַׁתְּפֵם בְּצַעֲרָם,
 אֵיזוֹ מְצוּה זֹו! וְלָכֵן "דְּבַר יִפְהָ" עִם הַזּוּלָת, זֶה צְרִיף
 לְהִיּוֹת בְּרֵאשׁ מַעֲיָנֵינוּ, לֹא לְדַבֵּר נְבוּל פָּה, אֲשֶׁר מְצוּי
 עִתָּה, שֶׁהָעֶרְב־רַב מְמַלְאִים אֶת כָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עִם
 שְׁקוּץ, תְּעוּב, זְהוּם וְנֹאֹף. כָּל כְּלֵי הַתְּקַשְׁרֹת, הָעֲתוּנִים,
 מְלֵאֵי נֹאֹף, יְעוּם, זְהוּם, נְבוּל פָּה. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ

הַקְדוּשִׁים (שַׁבַּת לג.): בְּעוֹן נְבוּל פָּה, צָרוֹת וּגְזוּרוֹת מִתְחַדְּשׁוֹת, וּבַחֲוָרֵי יִשְׂרָאֵל מִתִּים, חֶס וְשָׁלוֹם. וַיִּתּוּמִים וְאַלְמָנוֹת צוֹעֲקִים וְאִינָם נְעֻנִים; כָּל-כֶּף חָמוּר עוֹן נְבוּל פָּה. וְכֵן אוֹמְרִים (עֲרֻכִין טו.): חָמוּר הָאוֹמֵר בְּפִיו מִן הָעוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה. יוֹתֵר חָמוּר מֵה שְׂאָדָם מְדַבֵּר בְּפִיו, מֵאֲשֶׁר עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה. וְלִכֵּן צָרִיף אָדָם תָּמִיד לְדַבֵּר יָפָה עִם הַזּוֹלָת. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה ב'): אֵין מְדַבֵּר אֶלָּא דְבוּר, שְׁנֹאֵמֵר (שִׁיר הַשִּׁירִים ב, יד): "וּמְדַבְּרֵךְ נְאוּה"; הַדְּבוּר צָרִיף לְהִיּוֹת יָפָה. וְהַעֲקֵר — אִם כָּבֵר מְדַבְּרִים, צָרִיכִים לְדַבֵּר מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְלַחֲזוֹק וְלַעוֹדֵד יְהוּדִים שְׁבוּרִים, פְּאֲשֶׁר עוֹבֵר הַיּוֹם עַל בְּנֵי-אָדָם — עֲנִיּוֹת וְדַחְקוֹת, וְסִבָּלָם קָשָׁה לְבַלְתִּי נִשְׂא. אוֹ יֵשׁ סוֹבְלֵי חֲלָאִים, שְׁנֵה מַעֲבִירָם עַל דַּעְתָּם וְעַל דַּעַת קוֹנָם, שְׁלֹא גִדַּע מַצְרוֹת, וְאֵין לָהֶם לְמִי לְפָנּוֹת בְּעַת צָרָה, וּמְרִים חֲיִיָּהֶם כְּלַעֲנָה. לָזֶה הָאִשָּׁה חוֹלָה, בַּר מִינָן, לְזוֹ הַבַּעַל חוֹלָה, חֶס וְשָׁלוֹם, לְאֵלוֹ הַיְלָדִים חוֹלִים, אֵיזָה צַעַר הוּא זֶה, לְרֵאוֹת אֶת הַתְּפִלּוֹתָם בִּיסוּרֵיהֶם, וְאֵין לְמִי לְשַׁפֵּף אֶת הַלֵּב, וּכְשָׁבָא אָדָם הַמוֹכֵן לְשִׁמְעַת אֶת הַסִּבָּל וְכוּ', אֵיזוֹ שְׂמִחָה גוֹרָם לְסוֹבְלֵי! וְאֵין מַצְוָה גְדוּלָה מְזוֹ — לְדַבֵּר עִם אַחֲרִים, כִּי הַדְּבוּר הוּא כְּלִי הַשִּׁפְעַ, וּכְפִי שְׂאָדָם מְדַבֵּר, בֵּן מִמְשִׁיף עַל עֲצָמוֹ. אִם מְשַׁמַּח אַחֲרִים, אֵזִי זוֹכֵה שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְשַׁמַּח אוֹתוֹ. וְכָתוּב בְּזֵהָר: כִּמוֹ שֵׁישׁ עֲנֵשׁ לְאָדָם שֶׁמְדַבֵּר דְּבוּר

אסור, כִּף יִקְבַּל עֲנֵשׁ שְׂיָכוּל הִיָּה לְדַבֵּר דְּבוּר טוֹב וְלֹא דְבָרוּ. וּמְכַל שְׂכֵן וְכָל שְׂכֵן כְּשֶׁאָדָם מְרַגֵּיל עֲצָמוֹ לְדַבֵּר אֶל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, הָרִי אֵינן עוֹד דְּבַר חָשׁוּב יוֹתֵר מִזֶּה. אִם אָדָם מְרַגֵּיל עֲצָמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ, הַדְּבוּר הוּא כְּלִי הַשֹּׁפַע, וּמִמְשִׁיף עַל עֲצָמוֹ כָּל צְרָכָיו: בָּנִים, בְּרִיאוֹת, פְּרֻנְסָה, כִּי הַכֹּל תְּלוּי בַתְּפִלָּה. וְאִם הַתְּפִלָּה וְרָאָה שְׂלֹא נִעְנָה, אֲזִי עָלְיוֹ לְהַתְּפִלָּל שׁוּב וְשׁוּב. כִּי תְּפִלָּה הִיא מִהַדְּבָרִים שְׂצָרִיכִים חֲזוּק. וְחֻכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים עַל חֲנָה (ירושלמי בְּרִכּוֹת ד, א): "וְהִיָּה כִּי הִרְבַּתָּה לְהַתְּפִלָּל", מִכָּאן שְׂכָל הַמְּרַבֵּה בַתְּפִלָּה — נִעְנָה. אִם אָדָם מְרַגֵּיל עֲצָמוֹ לְדַבֵּר אֶל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וּמִבְּקָשׁוֹ יִתְבַּרֵךְ בַּשֹּׁפַת הָאֵם שְׁלוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ (לקוטי מוֹהַר"ן, חֶלֶק ב', סִימָן כה): הַהִתְבּוֹדְדוֹת הִיא מַעֲלָה עֲלִיוֹנָה מִהַכֹּל, הֵינּוּ שֶׁאָדָם מְרַגֵּיל עֲצָמוֹ לֵילֵךְ בְּמִקּוֹם פְּנוּי שְׂאִין שֵׁם בְּנֵי-אָדָם, וְשׁוֹפֵף לְבוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ, כְּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, אֵינּוּ יָכוּל לְתַאֵר וּלְשַׁעַר מִה זֶה עוֹשֶׂה בְּעוֹלָמוֹת הָעֲלִיוֹנִים. וְאוֹמְרִים חֻכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (וַיִּקְרָא רַבָּה, פְּרָשָׁה ל', סִימָן ג'): בַּדּוֹרוֹת הַלְלוּ שְׂאִין לָהֶם לֹא מֶלֶךְ וְלֹא נָבִיא וְלֹא כֹהֵן וְלֹא אוֹרִים וְתַמִּים, אָמַר דָּוִד לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, רַבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם אֶל תְּבִזָּה תְּפִלְתֶּם; זֶה מִה שְׁנוֹתֵר לָנוּ, אֵינן לָנוּ בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ, אֵינן לָנוּ קִרְבָּנוֹת, אֲלֵא הִפָּה נִשְׁאָר — לְדַבֵּר אֶל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וּלְבַקְּשׁוֹ יִתְבַּרֵךְ כָּל צְרָכֵינוּ.

אָבֵל לְזָכוֹת לְהַגִּיעַ לָזֶה, צְרִיכִים לָבֵא אֶל הַצַּדִּיק
הָאֵמֶת, שְׁמַעוֹרְרָנוּ מִהַשְׁנָה, כַּמּוֹבָא בְּדַבְרֵי רַבְנּוּ ז"ל
(לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ס'), שֵׁשׁ בְּנֵי-אָדָם הֵיְשָׁנִים
יְמֵיהֶם. מִחֲנוּ יָשָׁן, אֵינָנוּ קוֹלְטִים וּמְשִׁיגִים שְׁהַקְדוּשׁ-
בְּרוּךְ-הוּא נִמְצָא פֶה אֲתָנוּ, עִמָּנוּ וְאַצְלָנוּ, נְדַבֵּר מִכָּל
הַשְּׁטִיּוֹת בְּעוֹלָם, כְּאֵלֹה אָנוּ תְלוּיִים וְעוֹמְדִים בְּפְלוּנֵי אוֹ
בְּאֵלְמוּנֵי, וְנִתְחַנַּן: תַּעֲזֹרוּ לִי, בְּשַׁעַה שְׁאָדָם מִסִּכָּן, אֵינוֹ
יָכוֹל לַעֲזֹר לְעַצְמוֹ, וְאִיךָ יַעֲזֹר לְזוּלָתוֹ?! רֹאִים בְּנֵי-אָדָם
כָּל-כָּף קְשׁוּחִים, כְּאֵלֹה הַמִּפְעֵל אוֹ הַמְשַׁרֵּד שֶׁהֵם
מְנַהֲלִים הוּא שְׁלָהֶם, שֶׁל אָבוֹת אֲבוֹתֵיהֶם וְכוּ', וְכִשְׁבָּא
אָדָם לְבִקְשׁ טוֹבָה, שׁוֹלְחִים אוֹתוֹ בְּלֶךְ וְשׁוֹב וְלֶךְ וְשׁוֹב,
וְחוֹשְׁבִים שֶׁהֵם בְּעֲלֵי בָתִּים עַל הַמְשַׁרֵּד וְכוּ', בְּשַׁעַה
שְׁאֵינָם יוֹדְעִים שְׁבֵן-רַגַע הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יָכוֹל לְטַל
נְשַׁמְתָם וְכוּ', וְאִיךָ מְלָאָם לְבָם לְהִתְקַשֵּׁת לְזַקְנִים
וְיִשְׁיִשִׁים וְגַלְמוּדִים וְכוּ'?! וּמִדּוּעַ אֵינָם מְגִיִּשִׁים עֲזָרָה
וְכוּ'?! אִם אָדָם הָיָה יוֹדֵעַ זֹאת, אֲזִי לֹא הָיָה מִתְחַצֵּף
לְזוּלָתוֹ, וְלֹא הָיָה חוֹנֵף אוֹתוֹ. כִּי אִם הָיָה אָדָם מְרַגֵּיל
עַצְמוֹ לְדַבֵּר אֶל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, לֹא הָיָה צָרִיף אָף
אֶחָד, כִּי הִכַּל בָּא אֵלָיו, וְלָכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ (תַּנְחוּמָא
בִּרְא א''): אָמַר לָהֶם הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יִשְׂרָאֵל: הָיוּ
זֵהִירִים בְּתַפְלָה שְׁאֵין מִדָּה אַחֲרַת יָפָה הֵימָנָה, וְהִיא
גְדוּלָה מִכָּל הַקְרִבָּנוֹת, וְאַפְלוּ אֵין אָדָם פְּדָאֵי לַעֲנוּת
בְּתַפְלָתוֹ וְלַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִמוֹ, כִּיּוֹן שְׁמִתְפַּלֵּל וּמְרַבֵּה

בְּתַחֲנוּנִים — אָנִי עוֹשֶׂה חֶסֶד עִמוֹ. לְמִדִּים מִכָּאן, אִיךָ
הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְחַכֶּה וּמְצַפֶּה שְׁאֲנַחֲנוּ נְדַבֵּר אֵלָיו,
כִּי הַדְּבֹר הוּא פְּלִי הַשְּׁפַע, שְׂיָבִיא לָנוּ אֶת כָּל הַשְּׁפַע
בְּעוֹלָם. וְלָכֵן, בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְּקָרִים! הִבֵּה נִתְחִיל לְהַרְגִיל
עֲצֻמְנוּ לְדַבֵּר יָפָה עִם הַזּוּלָּת, לְדַבֵּר יָפָה כְּלַפֵּי מַעְלָה,
לְבַקֵּשׁ בְּרַחֲמִים וּבְתַחֲנוּנִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ, כִּי אֶת אֲשֶׁר
נִבְקָשׁ — נִקְבַּל.

ג.

צָרִיךְ לַהֲזַהֵר מְאֹד לֹא לְדַבֵּר דְּבוּרִים אֲסוּרִים, אֲשֶׁר גּוֹרְמִים לוֹ כָּל הָרַע

בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְּקָרִים! עָלֵינוּ לְשָׁמֵר עֲצֻמְנוּ מְאֹד מְאֹד
לֹא לְדַבֵּר דְּבוּרִים אֲסוּרִים: לְשׁוֹן הָרַע, רְכִילוֹת וְלִיצְנוּת,
כִּי זֶה גּוֹרֵם כָּל הָרָעוֹת, רַחֲמָנָא לִישׁוֹבָן. חֲרַבֵּן בֵּית-
הַמִּקְדָּשׁ נַעֲשֶׂה רַק עַל-יְדֵי שְׁנֵאת חֲנָם. וְאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים (יוֹמָא ט:): וְעַדִּין מְרַקֵּד בֵּינָן; עַד עַכְשָׁו מְרַקֵּדֵת
בֵּינֵינוּ הַשְׁנֵאת חֲנָם שְׂקִימַת בֵּין הַבְּרִיּוֹת, וְהָרִי זֶה אֵים
וְנוֹרָא, הַגְּזַעְנוּת בֵּין עֵדוֹת לְעֵדוֹת, הַשְּׂקָרִים שְׁנַעֲשִׂים בֵּין
מְפֻלְגוֹת, מִמָּשׁ דּוֹר הַהִפְלָגָה. מָלָא כְּפִירוֹת
וְאִפִּיקוֹרְסוֹת, נַעֲשֶׂה הַכֹּל מְפֻלְגוֹת מְפֻלְגוֹת, וְכֹל אֶחָד
מוֹשֵׁף לְכוּוֹנוֹ, כְּאוֹמֵר שְׂרַק אֶצְלוּ הָאֱמֶת, מְסִיתִים
וּמְדִיחִים אִישׁ כְּנֶגֶד זוּלָּתוֹ. וְתִרְאוּ וְתִתְבוּנְנוּ לְמָה
מְבִיָּאָה שְׁנֵאתָ כְּזוֹ שְׁלֵא הִיָּתָה מֵעוֹלָם — הַסְּתוֹת

פְּרוּעוֹת, עַד שִׁיהוּדִים שׁוֹנְאִים יְהוּדִים, שָׁמוּ שָׁמַיִם! מָה הָיָה לָנוּ? ! אֵימְתִי נִתְעוֹרֵר? ! הַשְּׂכַחְנוּ מָה הָיָה בְּשׂוֹאָה, שָׁפַל אַמּוֹת הָעוֹלָם לְעַגּוֹ לָנוּ, וְהִסְתַּכְּלוּ אֵיךְ מוֹלִיכִים אוֹתָנוּ לְתֵאֵי הַגָּז? ! כָּל אַמּוֹת הָעוֹלָם בְּלִי יוֹצֵא מִן הַכֶּלֶל — אַף אֵלּוּ שְׂאוּמְרִים שֶׁהֵם יְדִידֵי עַם יִשְׂרָאֵל! כָּלֵם שְׂמַחוּ כְּשֶׁרָאוּ שֶׁשָּׂרְפוּ וְחִנְקוּ אֶת נַשְׂמוֹת יִשְׂרָאֵל. וְאֵיךְ יֵשׁ לָנוּ רְשׁוֹת לְדַבֵּר אֶחָד עַל הַשָּׁנִי, בְּשַׁעַה שָׁפַל אַמּוֹת הָעוֹלָם שׁוֹנְאִים אוֹתָנוּ שֶׁנֶּאֱתַת מָוֶת, וְרוֹצִים לְהַשְׁלִיכְנוּ לַיָּם? ! כָּל עַם יִשְׂרָאֵל הֵם בְּנֵי הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים י"ד): "בְּנִים אַתֶּם לַיהוָה" הַאֲלֵקִיכֶם", בְּלִי יוֹצֵא מִן הַכֶּלֶל. וְאוּמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אֲבוֹת, פָּרָק ג'): חֲבִיבֵינּוּ יִשְׂרָאֵל לְפָנֵי הַמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָאוּ בְּנִים. הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אוֹהֵב אוֹתָנוּ, אוֹהֵב אֶת כָּל נַשְׂמוֹת יִשְׂרָאֵל, כִּלְנוּ יוֹשְׁבִים בְּסִירָה אַחַת גְּדוֹלָה, הַשְּׁטָה בַיָּם סוֹעֵר שֶׁל שׁוֹנְאִים גּוֹיִים אַרוּרִים, שְׂרוֹצִים לְהַטְּבִיעָהּ. כְּבִשָּׂה אַחַת בֵּין שְׁבַעִים זָאֲבִים. וְרָאִינוּ בְּשׂוֹאָה, שֶׁלֹּא עָשׂוּ הַפָּרֶשׁ בֵּין מִי שֶׁהוֹלֵךְ בְּצִיצִית וּמִי שֶׁלֹּא וְכוּ', אֶלֶּא כָּלֵם הָיָה אֶצְלָם אוֹתוֹ דְּבַר, וְלֹא הִבְדִּילוּ בְּאִיזוֹ מַפְלָגָה פְּלוֹנִי אוֹ אֶלְמוֹנִי, אֶלֶּא אֶת כָּלֵם הַשְּׂמִידוֹ, רַחֲמָנָא לְצַלֵּן. לָמָּה לֹא נִטַּל מוֹסֵר, לְאַהֲבַת מַעֲתָה אֶת כָּל יְהוּדֵי? ! הֲלֹא שֶׁנֶּאֱתַת חַנּוּם הַזֶּה גְּרָמָה לְחִרְבָּן בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ, לְגָלוּת אֲלָפִים שָׁנָה, קְהָלוֹת שְׂלֵמוֹת לְאֲלָפִים וּרְבָבוֹת נִמְחָקוּ מֵעַל פָּנֵי הָאָדָמָה

על-ידי הצלב, על-ידי המסיון הזה, שהולך היום פתוח בארץ, הם הם שהסיתו את כל הגויים נגד עם ישראל. וזכרו אשר חכמינו הקדושים אומרים (שבת פט): מיום שקבלו עם ישראל את התורה, ירדה שנאה מאמות העולם לעם עולם, כי האמות מסתכלים על עם ישראל שהם יותר מהם. והנה באים ערב-רב ורוצים לעקר מאתנו את האמונה, לא נותנים חנוף תורני למליון וחצי ילדים, שאינם יודעים מה זה "שמע ישראל הוי"ה אלקינו הוי"ה אחד". רוצים לעקר מאתנו את השבת והמצוות וכו'. ולכן עלינו לרחם אחד על השני, לאהב זה את זה, לקרב את כלם אל הקדוש-ברוך-הוא, להחזיר את כל עם ישראל בתשובה, ולשמר מאד לא לקבל לשון-הרע, ולא לדבר לשון-הרע זה על זה, שזו עבודת הסמ"ך-מ"ם. וכתוב בזהר: הנחש הקדמוני הוא שהסית את חוה שהכשילה את האדם, ישב עליו הסמ"ך-מ"ם שזה השטן, שכל כחו — הפירד ומשל. כי איך יש לסמ"ך-מ"ם כחות להשתלט על עם ישראל? על-ידי פרודים, שהוא מפריד בין נשמות ישראל. וזהו העון החמור ביותר. ולכן אומרים חכמינו הקדושים (ערכין טו): כל המספר לשון הרע, מגדיל עוונות כנגד עבודה זרה, גלוי עריות ושפיכות דמים. הלא ישנם שלשה עוונות שצריכים למסור עליהם נפשנו; אם אחד בא ואומר: לכו לעבד עבודה זרה,

אָנוּ מְחַיִּבִים לְמָסוֹר נַפְשֵׁנוּ לְהַכְנִס בְּכַבֶּשֶׁן הָאֵשׁ לְהַשְׂרֹף, אָבֵל לֹא לַעֲבֹד עֲבוּדָה זָרָה. אִם אֶחָד בָּא לְגַלוּת עֲרִיּוֹת וּלְהַתִּיר אִשֶׁת אִישׁ, לְהַתִּיר, רַחֲמָנָא לִישׁוּזְבֹן, נְאוּף, צְרִיכִים לִילֹךְ בְּמַסִּירוֹת נֶפֶשׁ בְּתוֹךְ הָאֵשׁ לְהַשְׂרֹף וְלֹא לַעֲבֹר עַל זֶה. כָּל-כֶּף חָמוּר חֲטָא זֶה. אִם אָדָם אוֹמֵר לָנוּ לְהַרְגֵנוּ אֶת הַזּוּלָת, עָלִינוּ לְמָסוֹר נַפְשֵׁנוּ וְלֹא לְהַרְגֵנוּ אֶת הַזּוּלָת. מָה זֹאת אוֹמְרֵת שְׂיִהוּדֵי יִהְרֵג?! יִהוּדֵי אֵינָנוּ רוֹצֵחַ. אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים: מִי שֶׁמְסַפֵּר לְשׁוֹן-הַרְעָה עַל הַזּוּלָת, זֶה חָמוּר יוֹתֵר מֵעֲבוּדָה זָרָה, גְּלוּי עֲרִיּוֹת וּשְׂפִיכוֹת דָּמִים. וּמִי מֵאַתָּנוּ נִזְהָר בְּזֶה?! וְאַחֲרֵי-כֵן יֵשׁ לָנוּ קִשְׁיוֹת וּשְׂאֵלוֹת לָמָּה עֲדִין לֹא נִגְאָלְנוּ, וּמַתִּי תִהְיֶה הַגְּאֻלָּה, כְּשֶׁאֲנוּ שׁוֹכְחִים, שְׂאֲנוּ נְגוּעִים בְּשִׁנְאֵת חֲנָם, אָנוּ נְגוּעִים בְּחִידָק שֶׁל גְּזַענוֹת, וְעַל מִי נַעֲבֹד?! שׁוֹנְאִים אֶחָד אֶת הַשָּׁנִי, שֶׁמּוֹ שְׂמִים! הֶעָוֵל שְׁעוֹשִׂים זֶה לְזֶה, הַכִּיצַד יִתְכַן, שְׂיִהוּדֵי יִשְׂנֵא יִהוּדֵי שָׁנִי?! מְבַדִּילִים בֵּין דָּם לְדָם, לְזֶה עוֹשִׂים הֶעָוֵל הַכִּי גָדוֹל, וְלִשְׁנֵי אֵין עוֹשִׂים מְאוּמָה! וְאַחֲרֵי-כֵן שׁוֹאֲלִים — לָמָּה הַגּוֹיִים שׁוֹנְאִים אוֹתָנוּ?! בְּשַׁעָה שְׂאֲנוּ שׁוֹנְאִים אֶת עַצְמָנוּ! אָנוּ שׁוֹנְאִים זֶה אֶת זֶה. קִמְץ קִטָּן שֶׁל עֲרַב-רַב שְׂאֵינָם מְזַרְעֵ יִשְׂרָאֵל כָּלָל, הֵם יִשְׁתַּלְטוּ בָּנוּ?! הֵם יִדְבְּרוּ נֶגֶד הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, בַּר מִיָּנָן, הֵם יִדְבְּרוּ נֶגֶד הַתּוֹרָה הַקְדוּשָׁה?! הֵם יִדְבְּרוּ נֶגֶד כָּל הַקְדוּשׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל?! נֶגֶד חֲכָמֵי הַתּוֹרָה גְּדוּלֵי יִשְׂרָאֵל, שְׂמוֹסְרִים נַפְשָׁם לְקַדֵּשׁ

שם שמים ברבים, ללמד תורה עם תלמידים, איך היכן דעתנו ושכלנו? ! מתי נפסיק לדבר לשון הרע זה על זה? ! אומרים חכמינו הקדושים (ערכין טו:): כל המספר לשון הרע, אמר הקדוש ברוך הוא, אין אני והוא יכולים לדור בעולם. ולכן עלינו להשלים זה עם זה, כי רק בזה תלויה הגאולה והישועה שלנו.

ולכן, בני ובנותי היקרים! הבה נקבל על עצמנו דיקא בימים אלו אהבה — לאהב את כל יהודי, אף שזה בא מאד קשה, ויש לנו טענות על הזולת, איננו הבית-דין של מעלה, ואיננו דנים בני-האדם, אנו יהודים קטנים, ומאמינים בהקדוש ברוך הוא, ודנים כל יהודי לכף זכות. ואמר רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן רפב), שדוד המלך אומר (תהלים לז, י): "ועוד מעט ואין רשע, והתבוננת על מקומו ואיננו"; צריך לחפש אצל כל אחד את ה'עוד מעט' טוב, ואז נתבונן שכבר איננו רשע, וכבר איננו אותו אדם. כי אצל כל יהודי יש טוב. ואומרים חכמינו הקדושים (סנהדרין מד:): ישראל אף-על-פי שחטא — ישראל הוא; וכן אומרים (ברכות נז:): אפלו ריקנין שבך, מלאים מצוות פרמון; באו נחטט ונבקש ונחפש ונמצא את הטוב שיש בכל יהודי, נחדל מהסתות פרועות של הערב-רב, המסיתים יומם ולילה נגד כל הקדוש לעם ישראל, באו נפרסם בריש

גְּלִי שְׁאֲנוּ יְהוּדִים, הַמְּאֲמִינִים בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא,
 וּמוֹכְנִים לְמָסַר נַפְשׁוֹ בְּעַבְדוֹת יִתְבַּרְךָ, וּנְחַנְךָ יְלָדֵינוּ רַק
 חַנוּךְ תּוֹרְנִי, וּנְגַלָּה לְכֻלָּם: "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הוֹי" הַאֵלֵהֵינוּ
 הוֹי" הַאֵחָד", אֲשֶׁר עִם הַפְּסוּק הַזֶּה הִלְכְנוּ לְתַאי הַגּוֹז,
 וְנִכְנְסֵנוּ לַמַּיִם וְלָאֵשׁ, וְלֹא פָחַדְנוּ מִשׁוֹם בְּרִיָּה שְׁבַע עוֹלָם,
 וְכַךְ נִמְשִׁיךְ! וְאִם נִתְאַחַד יַחַד, וְנִרְאָה שְׂיִהְיֶה שְׁלוֹם
 בְּעַם יִשְׂרָאֵל, אֲזַ אָנוּ מוֹכְנִים לְגַאֲלָה, וְזֶה מֵה שְׁאוּמְרִים
 חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (דְּבָרִים וּבָה, פָּרָשָׁה ה', סִימָן יב): גְּדוּל
 הַשְׁלוֹם, שְׁאִין הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מִבֶּשֶׁר אֶת יִשְׂרָאֵל
 שְׂיִהְיוּ נִגְאָלִים — אֶלָּא בְּשָׁלוֹם, אָמֵן וְאָמֵן!

תָּם וְנִשְׁלָם, שְׂבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!